

תנו לכם מופת

"כי ידבר אליכם פרעה לאמר: תנו לכם מופת" (שמות ז ט)

ספורנו

המופת הוא להורות על גודל המַשְׁלַח ושראוי לשמוע בקולו. אמנם האות הוא עדות לשליח. לפיכך עשה האותות לעיני עם ישראל, שלא היה ספק אצלם על גודל המשלח ויכולתו, אבל היה על השליח אם הוא שליח אמת. אבל פרעה שהיה מסופק על המשלח ... שאל מופת לאמת גודל המשלח באופן שיורה שראוי לשמוע בקולו.¹

שמות רבה ט א

ור' יהודה בן ר' שלום אמר: כהוגן הוא מדבר: "תנו לכם מופת". וכן אתה מוצא בנח, אחר הנסים שעשה לו הקב"ה בתיבה והוציאו ממנה, אמר לו: "ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר" (בראשית ט טו). התחיל נח מבקש סימן, עד שאמר לו הקב"ה: "את קשתי נתתי בענן והייתה לאות ברית ביני ובין הארץ" (שם יג). ומה נח הצדיק ביקש סימן - פרעה הרשע על אחת כמה וכמה! וכן אתה מוצא בחזקיה בשעה שבא ישעיה ואמר לו: "ביום השלישי תעלה בית ה' (מלכים ב' כ ה) ... התחיל מבקש סימן ... ומה חזקיה הצדיק ביקש סימן - פרעה הרשע על אחת כמה וכמה! חנניה מישאל ועזריה כשירדו לכבשן האש לא ירדו אלא בסימן ... "שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיך היושבים לפניך כי אנשי מופת המה" (זכריה ג), ומי הם? אמר ר' יהודה בר שלום: אלו חנניה, מישאל ועזריה שנעשה להם המופת הזה. אם הצדיקים מבקשים סימן - רשעים על אחת כמה וכמה!²

מדרש תנחומא (בובר) פרשת וארא סימן יב

כיון שהלכו אצל פרעה, אמר: "תנו לכם מופת", מיד: "וישלח אהרן את מטהו" (שמות ז י). באותה שעה שחק פרעה עליהם, אמר להם: משה ואהרן מה אתם סבורים שבאתם לשחק עלי? אלא איני מתיירא מן הדברים האלו, כל מצרים מלאה כשפים. יש מוליכין תבן לעפרים, כתם לרקם!³ "ויקרא פרעה" אין כתיב כאן, אלא "ויקרא גם פרעה" (שם יא), אמר ר' לוי: שקרא לאשתו ואמר לה ראי היאך באו היהודים לשחק בי.⁴

שבת שלום מחלקי המים

¹ ספורנו מקשר את האותות שעושה משה כאן לעיני פרעה עם האותות שעשה, בפרשת השבוע שעבר, לעיני בני ישראל. לדבריו, יש הבדל בין "אות" ל"מופת". אות מטרתו להעיד על השליח (משה) בשביל בני ישראל ואילו מופת בא להעיד על המשלח (הקב"ה) בשביל פרעה, אבל ספורנו מסיים שם ואומר: "ואינו נמנע שיהיה דבר אחד בעצמו אות ומופת ביחס לאנשים מתחלפים". היינו שהשלכת המטה נעשה גם לבני ישראל כ"אות" וגם כלפי פרעה כ"מופת". והרמב"ן בשמות ד כא מקשר עוד יותר את שני האירועים: "ויש לפרש, ראה" - כל שלשת המופתים האלה אשר שמתו בידך לעשותם לישראל ותעשה אותם גם כן לפני פרעה. בעבור שידע פרעה כי זקני העם המבקשים ממנו לשלחם על פי ה' יאמרו כן, ולא יעליל עליהם. וכן עשה משה אע"פ שלא נכתב".
² מדרש זה מצדיק את בקשת המופת שפרעה מבקש ממה ואהרן. אין זה אלא טבעי לבקש סימן. חיובי עוד יותר הוא מדרש תנחומא (בובר) בפרשתו סימן יג: "אמר הקב"ה למחר אני מוציא בני מצרים ונותן להם התורה, וכתוב בה כי יקום בקרבך נביא וגו' (דברים יג ב), בדין הוא שיהא תובע אתכם ואומר לכם תנו לכם מופת". יש כאן קישור מעניין עם פרשת הנביא בספר דברים, פרשת ראה. אך דא עקא, שם מדובר בנביא שקר שמצווה לעבור על דברי התורה ולכן נראה ששכר השוואה זו יצא בהפסדה. חזרה לענינו. ראה רמב"ן בפרשת השבוע שעבר, שמות ה ד, אשר מסביר שבפעם הראשונה שבאו משה ואהרן לפני פרעה הוא שלח אותם מעל פניו: "לכו לסבלותיכם". וכאן דווקא נהג בהם בכבוד: "ושבו משה ואהרן לפניו (להלן ז י), ואמר להם פרעה תנו לכם מופת, ועשו כן, אז היו בעיניו חרטומים ומכשפים וחכמים, ונהג בהם כבוד, ומעת החלו המכות עליו נהג בהם מורא גדול".
³ זה אחד המקורות לביטוי "להביא תבן לעפרים". מקור נוסף, אולי קדום יותר נמצא בבראשית רבה בפרשת וישב: "וירא אדוניו כי ה' אתו" - ר' הונא בשם ר' אחא אמר: מלחש ונכנס, מלחש ויוצא. היה אומר לו: מזוג רותחים! והיו רותחים. מזוג פושרים! והיו פושרים. אמר (פוטיר): מה, יוסף, תבן לעפרים אתה מכניס? קדרים בכפר חנינא, גיזות בדמשק, כשפים במצרים? במקום של מכשפי כשפים? עד היכן? אמר ר' חייא: עד שראה שכינה עומדת על גביו. זהו שכתוב: "וירא אדוניו כי ה' אתו". יחד עם הערת השוליים הסמוכה, יש לנו איפוא: תבן לעפרים, כתם לרקם (ראה בבא קמא לח ע"ב), קרוזים או קדרים (כדים) לכפר חנינא, גזות לדמשק, מורייס (רוטב דגים) לאספמיא, דגים לעכו. ובימינו: קרח לאסקימוסים.
⁴ ובמקבילה בשמות רבה בפרשתו (ט ו) הנוסח: "באותה שעה התחיל פרעה משחק עליהם ומקרקר אחריהם כתרנגולת ואומר להם: כך אותותי של אלהים? בנוהג שבעולם בני אדם מוליכים פרקמטיא למקום שצריכין לה. כלום מביאים מורייס לאספמיא? דגים לעכו? אין אתם יודעים שכל הכשפים ברשותי הם? מיד שלח והביא תינוקות מן אסכולי שלהם ועשו אף הם כן. ולא עוד, אלא קרא לאשתו ועשתה כן ... מהו "גם"? אפילו התינוקות של ד' וה' שנים קרא ועשו כן". המדרש מסיים אמנם בגדולת המטה של אהרן שבלע את מטות החרטומים וכו', אבל הביקורת של המדרש, דרך פרעה, נשארת בעינה: מדוע צריכים היו משה ואהרן לעשות "מעשה כשפים" על מנת להרשים את פרעה? האם זו הדרך לשכנע אותו שבשליחות מלך מלכי המלכים הקב"ה הם באים?